

монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 576с.

2. Циверенко Г. П. Адміністративно-правове забезпечення здійснення народного волевиявлення в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2011. 220 с.

3. Тимошенко І.В. Сутність виборчих прав громадян України та їх місце в загальній системі прав і свобод. *Публічне право*. 2011. № 4. С. 49-56.

4. Ключковський Ю.Б. Гарантії виборчих прав громадян та механізми їх реалізації. Гарантії виборчих прав громадян та демократичного характеру управління виборчим процесом: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 червня 2003 р.). Київ: Міленіум, 2003. С. 13-17.

5. Смокович М.І. Теоретичні засади правового регулювання розгляду адміністративними судами виборчих спорів: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 37 с.

REFERENCES:

1. Smokovych M. I. 2014. *Pravove rehuliuвання rozghliadu vyborchykh sporiv: teoretychnyi ta praktychnyi aspekty: monohrafiia*. K.: Yurinkom Inter, 576 [in Ukrainian].

2. Tsyverenko H. P. 2011 *Administratyvno-pravove zabezpechennia zdiisnennia narodnoho volevyavlennia v Ukraini: dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Klyasych. pryvat. un-t. Zaporizhzhia.*, 220 576 [in Ukrainian].

3. Tymoshenko I.V. 2011. *Sutnist vyborchykh prav hromadian Ukrainy ta yikh mistse v zahalnoi systemi prav i svobod. Publichne pravo.* 4. S. 49-56 [in Ukrainian].

4. Kliuchkovskiy Yu.B. 2003. *Harantii vyborchykh prav hromadian ta mekhanizmy yikh realizatsii. Harantii vyborchykh prav hromadian ta demokratychnoho kharakteru upravlinnia vyborchym protsesom: zb. materialiv nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 24 chervnia 2003 r.). Kyiv: Milenium.* S. 13-17 [in Ukrainian].

5. Smokovych M.I. 2015. *Teoretychni zasady pravovoho rehuliuвання rozghliadu administratyvnymy sudamy vyborchykh sporiv: avtoref. dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv.* 37 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.12.2019

УДК: 342.95 (477)

Дмитренко Сергій Миколайович,
здобувач Закладу вищої освіти
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»
<https://orcid.org/0000-0003-2408-0212>

ПРЕДМЕТ САМОВРЯДНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, охарактеризовано поняття «предмет» та визначено його правову інтерпретацію. Проаналізовано теоретико-юридичні підходи до визначення поняття «предмет контролю» в різних сферах суспільних відносин. Акцентовано увагу на змісті та особливостях предмету самоврядного контролю в сфері земельних відносин, на підставі чого побудовано його визначення. Предмет самоврядного контролю в сфері земельних відносин визначено як матеріальний елемент об'єктивної дійсності, у зв'язку з яким земельні відносини виникають, припиняються і змінюються, оцінка якого забезпечує встановлення контролюючими суб'єктами стану відповідності або невідповідності законодавчо закріпленим стандартам, вимогам та нормам підконтрольного об'єкту.

Ключові слова: контроль, самоврядний контроль, земельні відносини, предмет контролю.

Dmitrenko S. SUBJECT OF SELF-GOVERNMENTAL CONTROL IN THE FIELD OF LAND RELATIONS

The article, based on the analysis of scientific views of scientists, describes the concept of "subject" and its defined legal interpretation. Theoretical and legal approaches to the definition of the concept of "subject of control" in various spheres of public relations are analyzed. Emphasis is placed on the content and features of the subject of self-government control in the field of land relations, on the basis of which its definition is built. The subject of self-government control in the field of land relations is defined as a material element of objective reality, in connection with which land relations arise, terminate and change, the assessment of which ensures the establishment of controlling entities compliance or non-compliance with statutory standards, requirements and norms object.

Key words: control, self-government control, land relations, subject of control.

Постановка проблеми. Будь-яке наукове дослідження – це процес вивчення певного явища, тобто, розкриття його предметної основи [1]. Зазначена теза найкраще показує те, що фактично кожна наукова розробка має спрямовуватись на тлумачення не тільки теоретичних особливостей досліджуваного явища, але й окреслювати те найголовніше, котре визначає всю його функціональну орієнтованість. Особливо гостро цей момент постає при вивченні юридичних явищ, котрі, як правило, мають активну, діяльнісну спрямованість на якийсь предмет. Зазначене дає підстави визначити необхідним та актуальним наукове розроблення предмету самоврядного контролю в сфері земельних відносин.

Випуск 7. Спецвипуск. 2019

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Предмет є однією з ключових категорій в галузі національної правової науки. Як правило, її зміст пов'язують із правовим впливом права на суспільні відносини, але в окремих випадках виділяють предметну основу окремих юридичних процедур. В загальнотеоретичному значенні категорію «предмет» досліджували в своїх працях О.М. Ярошенко, Г.Н. Василенко, С.С. Алексєєв, В.І. Попов, М.М. Рассолов, В.О. Лучина, Б.С. Ебзєєв, А.І. Берлач та інші. Разом з цим, окремі науковці звертали увагу на зміст предмету контрольної діяльності різного типу, зокрема: І.С. Орехова, В.О. Ромасько, О.В. Кондратьєв, В.А. Яблоков, Н.Н. Ковтун, О.В. Врулевський та інші. Незважаючи на це, предмет безпосередньо самоврядного контролю у сфері земельних відносин на сьогоднішній день залишається поза увагою представників наукової спільноти.

Мета статті полягає у тому, щоб надати характеристику предмету самоврядного контролю в сфері земельних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпочати дослідження варто із аналізу понятійного апарату. Так, цікавим є само слово «предмет», яке має неоднозначне визначення. Як правило, дане слово пов'язують із латинським «*objectum*» - будь-яке конкретне матеріальне явище, субстанція, річ [2, с.716]. В тлумачних словниках склався трохсторонній підхід до тлумачення змісту поняття «предмет», а саме:

- 1) будь-яке матеріальне явище, річ (предмети невизначеної форми, предмет домашнього вжитку);
- 2) те, на що спрямована думка, що складає її зміст або на що спрямована яка-небудь дія (предмет суперечки, предмет глузувань, предмет твору);
- 3) окреме коло знань, що утворює особливу шкільну дисципліну (одержати «відмінно» з усіх предметів; профілюючі предмети у вузі) [3, с.33]

В правовій сфері, предмет, найчастіше розглядається як те, на що спрямовано дію права безпосередньо, тобто, у значенні предмету правового регулювання. При цьому, предмет має важливу ціннісну основу в аспекті розмежування правових галузей. З цього приводу, науковці зауважують, що предмет – це головний критерій системи національного права, котрий встановлює розмежування правового впливу та набір передбачених ним юридичних інструментів [4, с.126].

Таким чином, правова інтерпретація предмету дає можливість говорити про те, що це система суспільно-правових відносин, на які спрямовано дію права, та котрі виникають, змінюються та припиняються під його впливом. Однорідні суспільні відносини об'єднують в групи, які визначають методологію їх правового регулювання та, як наслідок, ведуть до розмежування різних правових галузей.

Однак, на протигагу подібному загальноприйнятому визначенню, деякі науковці стверджують, що сутність предмету правового регулювання є значно більшою та глибшою. Через це, вони наділяють його змістом не відносин, а певних матеріальних чинників, які знаходяться в основі виникнення правових відносин, іншими словами, детермінують їх. Саме у подібному ключі, на нашу думку, варто розглядати предмет самоврядного контролю. За логікою речей предмет та об'єкт не можуть співпадати та характеризувати відносини одночасно. Тобто, предмет самоврядного контролю у сфері земельних відносин має більш глибоку сутність пов'язану, передусім, із його матеріалістичною основою.

На сьогоднішній день в науковій площині не вироблено теоретико-правову позицію про сутність предмету самоврядного контролю в сфері земельних відносин. Проте, вищенаведена точку зору підтримують більшість науковців, які розкривають зміст та значення предмету контрольної діяльності іншого типу та в інших галузях суспільної діяльності.

Наприклад, А.М. Апаров, аналізуючи систему фінансового контролю, виділяє в ній такий елемент, як предмет, який становлять визначені законодавством України фінансові показники діяльності підконтрольних суб'єктів [5, с.132]. Проводячи аналіз в тій же сфері І. Стефанюк, стверджує, що об'єкт контролю – це фізична чи юридична особа (особи), на певний вид діяльності яких спрямовуються контрольні дії; а предмет контролю – це конкретний вид діяльності (певні фінансово-господарські операції) підконтрольного суб'єкта, на які спрямовуються контрольні дії контролюючого суб'єкта [6, с.4]. На думку М.Т. Білухи, предметом фінансово-господарського контролю є процес розширеного соціалістичного відтворення та дотримання нормативно-правового його регулювання, а об'єктами фінансово-господарського контролю є предмети та засоби праці, а також сама праця, що використовується в процесі розширеного соціалістичного відтворення [7, с.44 – 45]. Є.В. Калюга обґрунтовує, що предмет господарського контролю є стадіями (процесами) розширеного відтворення господарських операцій в умовах переходу до ринкових відносин з погляду їх економічної ефективності, законності, вірогідності і доцільності на різних рівнях управління за різноманітних форм власності, та доповнює таке визначення предмета контролю застосуванням різних форм власності і витратами суспільної праці на окремих ділянках за різних рівнів управління [8, с.63 – 64].

Аналізуючи особливості податкового контролю Ю.В. Гаруст встановив, що предмет останнього становлять доходи або їх частину, вартість товарів, майно платників податків та окремі види їх діяльності, додана вартість, інші об'єкти, встановлені законодавчими актами, тобто те, з чого нараховується податок, з якого пізніше встановлюється податкова ставка [9, с.63]. О.А. Ногіна вважає, що предметом податкового контролю є документальні, речові і цифрові носії інформації про здійснені платником податків операції, його дії (бездіяльність) [10, с.109]. В той же час М.В. Романовський та О.В. Врулевський вказують, що предметом податкового контролю у кожному конкретному випадку вважають різні аспекти і прояви податкових відносин: законність, достовірність, повноту, своєчасність тощо [11, с.72].

В.А. Яблоков та Н.Н. Ковтун досліджуючи зміст судового контролю в оперативно-розшуковому процесі, визначили, що його предметом є законність і обґрунтованість будь-яких процесуальних дій чи рішень органів розслідування, які здатні порушити права учасника процесу; конкретна процесуальна дія або рішення публічних процесуальних органів, що порушують (обмежують) те або інше конституційне право особи [12, с.11]. О.В. Кондратьєв до предмета судового контролю відносить дії і рішення слідчого і прокурора. До предмета попереджувального судового контролю вчений відносить ті рішення, що істотно обмежують конституційні права громадян; породжують наслідки, що виходять за рамки кримінально-процесуальних правовідносин і таке інше [13, с.201].

Предметом контролю за додержанням законодавства на транспорті в Україні, на думку О. Дубинського є дотримання або недотримання, виконання або невиконання, відповідність або невідповідність установлених уповноваженими органами в порядку, передбаченому законодавством, норм, вимог, правил, порядку, процедур та інших аспектів, що обумовлюють ту чи іншу поведінку, дії чи утримання від дій учасників правовідносин у транспортній сфері [14, с.77].

Акцентуючи увагу на особливостях будівельного контролю, В.О. Ромасько дійшов висновку, що предметом останнього є діяльність як об'єктів, так і суб'єктів контрольних відносин щодо дотримання (виконання) ними будівельного законодавства. Вчений окремо наголошує на необхідності віднесення до предмету будівельного контролю саме суб'єктів його здійснення, адже умови та порядок здійснення ними контрольних повноважень також хтось контролює (вищестоящий орган, інша владно-наглядова інстанція). Основуючись на цьому вчений резюмує, що предмет державного контролю у сфері будівництва, є досить різноплановим, оскільки стосується різних сторін, напрямів та форм будівельної діяльності [15, с.13].

І.С. Орехова розкриваючи особливості та сутність такого цікавого різновиду контрольної діяльності, як контроль за ціноутворенням констатує, що предмет останнього є відповідний стан додержання центральними та місцевими органами виконавчої влади, а також підприємствами, установами та організаціями вимог щодо формування, встановлення та застосування цін і тарифів. Крім того, в своїх наукових роботах вчена звернула увагу на змісті контролю за дотриманням антимонопольного законодавства, предмет якого вона розкриває схожим чином: стан дотримання законодавства про захист економічної конкуренції; дії суб'єктів господарювання та регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; дотримання законодавства про захист економічної конкуренції під час здійснення рекламної діяльності [16, с.8].

Висновок. Таким чином, дослідження змісту категорії «предмет» у зв'язку із категорією контролю, дозволяє констатувати суттєву відмінність її тлумачення порівняно із загальною юридичною теорією. В свою чергу, предмет самоврядного контролю в сфері земельних відносин слід визначити, як матеріальний елемент об'єктивної дійсності, у зв'язку з яким земельні відносини виникають, припиняються і змінюються, оцінка якого забезпечує встановлення контролюючими суб'єктами стану відповідності або невідповідності законодавчо закріпленим стандартам, вимогам та нормам підконтрольного об'єкту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Охріменко І.В. Витрати та собівартість в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Київ: Інститут аграрної економіки Української академії аграрних наук. 2009. 120 с.
2. Толковый словарь русского языка / Под ред. Ушакова Д.Н. Т.3-Т.4. М.: Гос. из-во иностр. и нац. словарей, 1940. 987 с.
3. Бичкова С.С. Экспертиза в гражданском процессе Украины: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ: Національна академія внутрішніх справ України. 2003. 177 с.
4. Демиденко В.О. Предмет правового регулювання муніципального права України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. №3. С.125-131.
5. Апаров А.М. Правове забезпечення фінансового контролю діяльності органів влади: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України. 2009. 209 с.
6. Стефанюк І. Фінансовий контроль: визначення поняття і системи. *Економіка, фінанси, право*. 2001. № 7. С. 3-6.
7. Белуха Н.Т. Теория финансово-хозяйственного контроля: Учебник. К.: Выща шк., 1990. 279 с.
8. Билінін Я.В. Правове регулювання фінансового контролю в сфері міжбюджетних відносин: дис. ... канд. наук: 12.00.07. Донецьк: Донецький юридичний інститут Луганського державного університету внутрішніх справ. 2007. 215 с.
9. Гаруст Ю.В. Предмет, об'єкт та суб'єкти контролю у сфері оподаткування. *Право і безпека*. 2005. №4.5. С.61-64.
10. Ногина О.А. Налоговый контроль: вопросы теории. СПб.: Питер, 2002. 160 с.
11. Касьяненко Л.М. Правові основи здійснення фінансового контролю органами державної податкової служби України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь: Державна податкова адміністрація України Національна академія державної податкової служби України. 2004. 230 с.
12. Ковтун Н.Н. Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России: дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Нижний Новгород. 2002. 520 с.
13. Чуприна Ю.Ю. Завдання, предмет і межі судового контролю в оперативно-розшуковому процесі України. *Форум права*. 2017. №1. С.195-204.

14. Дубинський О. Об'єкт та предмет контролю за додержанням законодавства на транспорті в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №11. С.76-80.

15. Ромасько В.О. Державний контроль у сфері будівництва: адміністративно-правові засади: автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2010. 19 с.

16. Орехова І.С. Державний контроль у сфері господарської діяльності: адміністративно-правові засади: автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса: Одеська національна юридична академія. 2009. 17 с.

REFERENCES:

1. Okhrimenko, I.V. (2009) Vytraty ta sobivartist v rehulivanni ekonomichnykh vidnosyn silskohospodarskykh pidpriemstv. [Costs and costs in regulating economic relations of agricultural enterprises]. *Dysertatsiia* Kyiv. Instytut ahrarnoi ekonomiky Ukrainsoi akademii ahrarnykh nauk.120. [in Ukrainian].

2. Ushakov, D.N. (Ed.). (1940) *Tolkoviy slovar russkogo yazyka*. [Explanatory dictionary of the Russian language]. T.3-T.4. 987. [in Russian].

3. Bychkova, S.S. (2003). *Ekspertyza v tsyvilnomu protsesi Ukrainy*. [Expertise in the civil process of Ukraine]. *Dysertatsiia*. 177. [in Ukrainian].

4. Demydenko, V.O. (2013) *Predmet pravovoho rehulivannya munitsypalnoho prava Ukrainy*. [The subject of legal regulation of municipal law of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. №3. 125-131. [in Ukrainian].

5. Aparov, A.M. (2009). *Pravove zabezpechennia finansovoho kontroliu diialnosti orhaniv vlady*. [Legal support of financial control of government activities]. *Dysertatsiia*. 209. [in Ukrainian].

6. Stefaniuk, I. (2001). *Finansovy kontrol: vyznachennia poniattia i systemy*. [Financial control: definition of the concept and system]. *Ekonomika, finansy, pravo*. № 7. 3-6. [in Ukrainian].

7. Beluha, N.T. (1990) *Teoriya finansovo-hozyaystvennogo kontrolya*. [The theory of financial and economic control]. *Uchebnik*. 279. [in Ukrainian].

8. Bylinin, Ya.V. (2007). *Pravove rehulivannya finansovoho kontroliu v sferi mizhbiudzhetykh vidnosyn*. [Legal regulation of financial control in the field of intergovernmental relations]. *Dysertatsiia*. 215. [in Ukrainian].

9. Harust, Yu.V. (2005). *Predmet, obiekt ta subiekty kontroliu u sferi opodatkuвання*. [Subject, object and subjects of control in the field of taxation]. *Pravo i bezpeka*. №4.5.61-64. [in Ukrainian].

10. Nogina, O.A. (2002) *Nalogoviy kontrol: voprosy teorii*. [Tax control: theoretical questions]. 160. [in Russian].

11. Kasianenko L.M. (2004). *Pravovi osnovy zdiisnennia finansovoho kontroliu orhanamy derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*. [Legal bases of financial control by the state tax service of Ukraine]. *Dysertatsiia*. 230. [in Ukrainian].

12. Kovtun, N.N. (2002). *Sudebnyy kontrol v ugovnom sudoproizvodstve Rossii*. [Judicial control in criminal proceedings in Russia]. *Dissertatsiya*. 520. [in Russian].

13. Chupryna, Yu.Iu. (2017). *Zavdannia, predmet i mezhi sudovoho kontroliu v operatyvno-rozshukovomu protsesi Ukrainy*. [Head, subject of inter-ship control in the operational-rocket process of Ukraine]. *Forum prava*. №1. 195-204. [in Ukrainian].

14. Dubynskyi, O. (2018). *Obiekt ta predmet kontroliu za doderzhanniam zakonodavstva na transporti v Ukraini*. [Object and subject of control over observance of the legislation on transport in Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. №11.76- 80. [in Ukrainian].

15. Romasko, V.O. (2010). *Derzhavnyi kontrol u sferi budivnytstva: administratyvno-pravovi zasady*. [State control in the field of construction: administrative and legal principles]. *avtoreferat*. 19. [in Ukrainian].

16. Orekhova, I.S. (2009). *Derzhavnyi kontrol u sferi hospodarskoi diialnosti: administratyvno-pravovi zasady*. [State control in the field of economic activity: administrative and legal principles]. *avtoreferat*. 17. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.12.2019